

**Kabinet van de Minister van
Landsverdediging**

Lambermontstraat 8
1000 Brussel
Tel : + 32(0)2 550 28 11

**Cabinet du Ministre de la
Défense Nationale**

Rue Lambermont 8
1000 Bruxelles
Tél : + 32(0)2 550 28 11

Toespraak Minister van Landsverdediging Pieter De Crem

**Studiedag actuele aspecten betreffende gevechtmiddelen en
gevechtsmethodes**

22 februari 2010

Monsieur le Président du Centre d'Etude de Droit Militaire et de Droit de
la Guerre,

Mesdames et Messieurs,

Tout d'abord je tiens à remercier le Centre d'Etude de Droit militaire et de
Droit de la Guerre pour son invitation à prendre la parole aujourd'hui en
ouverture de cette journée d'étude.

La crise économique a replacé la technologie et l'innovation en tête des
priorités de notre société.

Certes, l'innovation technologique est un puissant moteur de la croissance
économique, mais son importance ne s'arrête pas là.

économique, mais son importance ne s'arrête pas là.

En effet, les progrès de la technologie jouent un rôle tout aussi déterminant dans la manière d'assurer la paix et la sécurité dans l'avenir.

Un secteur particulier des développements technologiques est l'industrie de défense. En cette matière les objectifs poursuivis sont souvent très divergents. Une des priorités est par exemple de renforcer la sécurité des militaires. Un autre objectif est d'améliorer la capacité d'action d'une force armée. Pour être plus précis, comment parvenir à un même résultat sur le plan militaire avec le moins de dégâts possible ?

La recherche et le développement commencent toujours dans le cadre d'un objectif spécifique. Mais le résultat final de cette recherche peut parfois s'écarter sensiblement de l'objectif original.

Certains développements technologiques sont unanimement acclamés.

D'autres, par contre, soulèvent de graves questions d'ordre éthique. A ces questions, la société doit s'efforcer de trouver des réponses, y compris parfois en prenant des initiatives législatives afin d'élaborer une

réglementation au niveau national ou international.

réglementation au niveau national ou international.

Le programme de cette journée d'étude aborde un large éventail de développements technologiques dans le domaine des moyens et méthodes de combat, qui seront chacun examinés en détail.

Vooreerst staat het gebruik van geleide wapensystemen en onbemande platformen op het programma. Dergelijke systemen en platformen kunnen ongetwijfeld bijdragen tot het voorkomen van verliezen voor het leger dat er zich van bedient. Maar hoever kan men gaan in het introduceren van dergelijke middelen?

In een recent boek getiteld *'Killer Robots: Legality and Ethicality of Autonomous Weapons'* beschrijft Amerikaans academicus Armin Krishnan een mogelijke evolutie naar strijdrobots die autonoom slag zullen kunnen leveren. Het klinkt misschien wel zeer futuristisch, maar wie kan voorspellen op welk punt de tendens naar meer geleide wapensystemen en onbemande platformen zal stoppen? De technologische vooruitgang heeft bij sommigen de idee tot leven gewekt dat vrede en veiligheid steeds *afdwingbaar zijn zonder enig menselijk risico.*

afdwingbaar zijn zonder enig menselijk risico.

Dat menselijk leed en menselijk falen volledig kan uitgeschakeld worden.

In militair-academische kringen heet dit fenomeen het 'zero casualty'-paradigma.

Er bestaat evenwel geen risicoloze operatie. Hoe gaan wij als Defensie - en als samenleving - om met deze tegenstelling? Dit Studiecentrum is goed geplaatst om mee de discussie te voeden en te voeren, om mee de grenzen van het aanvaardbare in deze en andere domeinen scherper te stellen.

Dames en heren,

Een ander thema is het gebruik van projectielen met verarmd uranium.

Deze wapens staan voor velen symbool voor een ongebreidelde verhoogde militaire slagkracht, vaak ten koste van de mens en zijn omgeving. De eigenschappen van het verarmd uranium verbeteren de penetratie van doelwitten, maar naar aanleiding van bepaalde gewapende conflicten is veel discussie ontstaan rond de gezondheidseffecten ervan. De recente Belgische wetgeving inzake verarmd uranium vond zijn grondslag in een *algemene bezorgdheid over de volksgezondheid in de operatiegebieden.*

algemene bezorgdheid over de volksgezondheid in de operatiegebieden.

De sterke ontwikkeling van niet-letale wapens wijst op de vastberaden intentie om de inzet van geweld zo goed mogelijk te doseren. Zo heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in 1998 reeds bevestigd dat ordehandhavers over gepast materieel zoals traangas en wapenstokken moeten beschikken om betogingen correct te beheersen.

Maar ook de ontwikkeling van niet-letale wapens werpt prangende vragen op. Zo schijnen wapensystemen op basis van microgolven bijvoorbeeld in gebruik te zijn genomen in het buitenland, onder meer om de toegang tot een zone te ontzeggen aan ongewenste bezoekers. Zelfs indien het streefdoel de betere dosering van het gebruik van noodzakelijk geweld is, moet ieder wapen uiteraard onderworpen worden aan een voorafgaande juridische analyse op basis van interdisciplinair onderzoek. Dat geldt evenzeer voor wapens die door de producent als niet-letaal worden omschreven. Het gebruik van een wapen mag nooit in strijd zijn met het nationaal of internationaal recht. Ook moeten de gebruiksbeperkingen die voortvloeien uit het nationaal en internationaal recht duidelijk *geïdentificeerd worden.*

geïdentificeerd worden.

Ons land mag zich rekenen tot een nog al te beperkte groep van landen die deze verplichtingen invullen op een zeer gewetensvolle en systematische wijze, niet in onbelangrijke mate dankzij de *Commissie voor de Juridische Beoordeling van Nieuwe Wapens*, die binnen Defensie werd opgericht. De Defensiestaf kan op basis van de adviezen van deze commissie de gepaste gebruiksbeperkingen opleggen en doen inoefenen.

Heel terecht staat vandaag op het programma een sterk onderbelicht thema dat nochtans razendsnel opkomt, met name *cyber warfare*. Informatie is goed op weg om de eerste grondstof van onze kennis-economie te worden. De ruggegraat van onze ICT-infrastructuur is daarom ook een vitale ruggegraat van onze samenleving geworden.

Het internet is een nieuwe ruimte, de *cyber space*, waarin we allemaal een beetje ruimtereiziger zijn. Maar het wereldwijd verbinden van computers heeft ook nieuwe mogelijke doelwitten gecreëerd, zij het doelwitten voor een bijzonder soort aanvallen, de *cyber attacks*. Deze problematiek moet daarom ook vanuit een veiligheids- en defensieperspectief benaderd worden.

worden.

Er wordt daarom niet zozeer gesproken over *cyber warfare*, maar veeleer over *cyber force*. Het gaat dikwijls niet zozeer om oorlogsvoering, maar veeleer om machts- of krachtsuitoefening.

In 2008 opende de NAVO het *Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence* in Tallinn, de hoofdstad van Estland. Deze kleine Baltische Lidstaat van de Europese Unie was kort voordien het slachtoffer van een verlamdende, grootschalige en drie weken durende aanval op de computersystemen van de overheid. De aanleiding bleek een controversiële politieke beslissing over het weghalen van een Sovjet-oorlogsmonument.

En verleden jaar richtte mijn collega Robert Gates het *US Cyber Command* op, net zoals er al een *US Space Command* is. Het *US Cyber Command* staat in voor de *cyber defense* en *cyber operations* voor en door het Amerikaanse leger.

Ook in België nemen we diverse beschermingsmaatregelen.

Ook in België nemen we diverse beschermingsmaatregelen.

Ik denk bijvoorbeeld aan de zeer recente BIM-wet, *de wet betreffende de methoden voor het verzamelen van gegevens door de inlichtingen- en*

veiligheidsdiensten, waarvan de totstandkoming in mijn Politieke

Oriëntatienota van juni 2008 was opgenomen als beleidsdoelstelling.

Overeenkomstig een oude aanbeveling van het Comité I geeft de BIM-wet

aan de Militaire Inlichtingendienst nu expliciet de bevoegdheid om in het

kader van cyberaanvallen op informatica- en verbindingssystemen van

Defensie de aanval te neutraliseren en de daders te identificeren.

Mesdames et messieurs,

Vous aurez par ailleurs l'occasion d'aborder la question des restes explosifs de guerre.

Les actes de violence aveugles mobilisent une société parce qu'ils l'atteignent au plus profond d'elle-même. Nul ne peut rester indifférent devant la souffrance arbitraire de citoyens tués ou mutilés par ces restes *explosifs de guerre*.

explosifs de guerre.

Outre les victimes proprement dites, par extension, ces restes explosifs de guerre affectent aussi, chacun d'entre nous, partout dans le monde.

Le reportage de guerre moderne a apporté dans tous les foyers le spectacle douloureux de ceux qui souffrent à cause des conflits armés, y compris par les restes explosifs de guerre. Dans leurs comptes rendus, les médias se focalisent surtout sur la dimension humaine d'un conflit. Ce faisant ils contribuent d'ailleurs, de manière irremplaçable, à la création d'un monde plus humaine. Les reportages sur les effets dramatiques indésirables de l'emploi, par exemple, de mines antipersonnel et de bombes à sous-munitions ont déclenché un large mouvement humanitaire, qui est à la base du combat universel contre l'emploi de ce type d'armes, mais aussi en faveur de la destruction des restes explosifs de guerre. Au cours des dernières années, bon nombre de pays et d'organisations internationales ont partiellement orienté leur politique de sécurité vers la «*sécurité humaine*» plutôt que la stabilité des Etats. Lorsque les droits humains d'un individu ou d'un peuple sont menacés, la société internationale a la *responsabilité morale de les protéger.*

responsabilité morale de les protéger.

La prise en compte des risques que représentent les restes explosifs de guerre va donc bien au-delà des restes de guerre proprement dits. La vaine souffrance que causent ces restes de guerre, conduit à renforcer l'assise sociale de l'action de la communauté internationale dans chaque cas où les droits de l'homme fondamentaux sont mis à mal.

Cette journée d'étude n'est donc pas uniquement consacrée aux moyens et méthodes de combat. Il ne s'agit pas seulement des victimes. Il en va aussi de notre devoir moral sur le plan humanitaire de se porter mutuellement assistance en cas de besoin.

Les règles du droit international régissent entre autres la destruction des munitions non-explosées. Un document juridique essentiel à cet égard est le Protocole relatif aux restes explosifs de guerre, annexé à la Convention de 1980 sur certaines armes classiques, adopté en 2003. Ce protocole règle même l'échanges d'information entre les états et l'assistance aux victimes *en vue de leur réinsertion sociale.*

en vue de leur réinsertion sociale.

Quoiqu'il en soit, la lutte contre les restes explosifs de guerre est loin d'être terminée. Mais les perspectives sont prometteuses. C'est ainsi que la Convention d'Oslo sur les sous-munitions entrera en vigueur le 1 août 2010, grâce à la toute récente ratification du Burkina Faso et de la Moldavie. La Belgique se classe parmi les trente premiers pays ratificateurs, critère indispensable pour que la convention puisse entrer en vigueur. En se classant dans ce peloton de tête, en dépit de la structure complexe de l'état belge, notre pays a une nouvelle fois démontré qu'un petit pays pouvait jouer un rôle de premier plan en donnant l'exemple de la voie à suivre. Du reste, ce point faisait partie de l'accord gouvernemental et de ma Note d'Orientation politique de juin 2008.

Le département de la Défense lui aussi est toujours actif dans le domaine du déminage au Liban et en Afghanistan. Comme vous le savez, l'opération que nous menons au Liban a déjà coûté la vie de quatre de nos militaires. Ils restent présents dans nos pensées et nous ne cesserons jamais de leur rendre hommage. Par ailleurs, ceux qui ont été blessés au cours de *ces opérations peuvent toujours compter sur notre soutien.*

ces opérations peuvent toujours compter sur notre soutien.

L'opération au Liban a permis de sauver un nombre certes élevé mais difficile à chiffrer de citoyens de la mort ou de la mutilation. En effet, nous savons aujourd'hui que chaque exemplaire des presque 14.000 restes explosifs de guerre évacués par les militaires belges au Liban, a été conçu pour faire des victimes.

Dames en heren,

Deze studiedag gaat over technologische ontwikkelingen.

Het gaat over hoe deze ontwikkelingen kunnen omgezet worden in vooruitgang voor de mensheid, en niet in achteruitgang.

Het gaat over het recht dat gestuwd door humanitaire verontwaardiging grenzen stelt aan bepaalde nieuwe technologieën.

Het gaat over de veiligheid van militairen en van burgers in operatiegebied.

Het zijn stuk voor stuk onderwerpen die absoluut onze aandacht verdienen.

Diepgaande studiedagen als deze zijn dan ook van groot militair en maatschappelijk belang. Ik feliciteer daarom het Studiecentrum voor zijn jarenlange inspanningen en bijdrage tot de kennis en ontwikkeling van een recht dat ingegeven is door rechtvaardigheid en menselijkheid.

Ik dank u.